

RODE NEUZEN PROJECT: HET SOCIAAL
WELZIJN VAN ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS

20
23

RODE NEUZEN RAPPORT

RESULTATEN KWALITATIEF
ONDERZOEK IN
VLAANDEREN

INHOUD

PAG.02

01
INTRODUCTIE

PAG.03

02
STEEKPROEF

PAG.05

03
RELATIES
MET/TUSSEN DE
LEERLINGEN

PAG.07

04
SOCIAL WELZIJN
VAN DE
LEERLINGEN

PAG.09

05
ONDERSTEUNING
VOOR LEERLINGEN

PAG.13

06
CONCLUSIES

PAG.15

CONTACT

INTRODUCTIE

01

Het Rode Neuzen project: Sociaal welzijn van jonge anderstalige nieuwkomers

Het Rode Neuzen project voert onderzoek naar het sociaal welzijn van jonge anderstalige nieuwkomers in Vlaanderen. Dit project wordt uitgevoerd met de steun van het FWO (Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen) Rode Neuzen Fonds dat werd opgericht naar aanleiding van Rode Neuzen Dag. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de onderzoeksgroep Gezondheidsbevordering van de vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg (Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen), de onderzoeksgroep Hedera (Health and Demographic Research) van de vakgroep Sociologie (Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen) en de vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek (Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen) van de Universiteit van Gent.

Doelstellingen van het project

Het onderzoek wil de prevalentie van eenzaamheid bij jonge anderstalige nieuwkomers in kaart brengen en aandacht besteden aan migratie- en schoolcontext-gerelateerde determinanten. Dit op basis van een mixed-method studie in secundaire scholen met onthaalklassen, waarbij zowel surveys als interviews worden afgenomen.

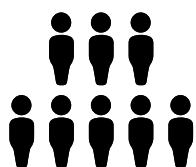
Wat wordt er besproken in dit rapport?

Dit rapport bevat de resultaten van de interviews die afgenomen werden bij leerkrachten en coördinatoren in onthaalonderwijs (OKAN) in Vlaanderen. De bedoeling van dit luik van het onderzoek was om, aan de hand van interviews met leerkrachten en coördinatoren, inzicht te krijgen in de verschillende achtergronden en sociale ervaringen van leerkrachten en coördinatoren, en hun inzichten in het sociaal welzijn en gevoelens van eenzaamheid bij jonge anderstalige nieuwkomers op school en in de klas. Alle namen die vermeld worden in dit rapport zijn fictief.

02

STEEKPROEF

INFORMATIE OVER DEELNEMENDE
LEERKRACHTEN EN COÖRDINATOREN

Totaal

Mannen

Vrouwen

28

8

20

LEEFTIJDEN EN ERVARING

De participanten verschilden op vlak van leeftijd (23-59) en aantal jaar ervaring in OKAN (4 maanden-23 jaar) met gemiddeld 6 jaar ervaring.

37

IS DE GEMIDDELDE
LEEFTIJD VAN DE
PARTICIPANTEN

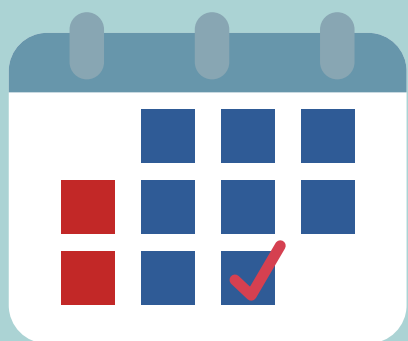
10 SCHOLEN

10 scholen in Vlaanderen hebben deelgenomen aan de interviews; Oost-Vlaanderen (1), West-Vlaanderen (2), Limburg (1), Antwerpen (4), Brussel & Vlaams-Brabant (2).

02

STEEKPROEF

INFORMATIE
OVER INTERVIEWS

02/02/2023 -
12/05/2023

Periode van afname

50 MIN

Gemiddelde duur van interview

COÖRDINATOREN EN
LEERKRACHTEN

In totaal hebben 9 coördinatoren en
19 leerkrachten deelgenomen aan
de interviews

RELATIES MET/TUSSEN DE LEERLINGEN

03

VOLGENS LEERKRACHTEN ZIJN DIT DE BELANGRIJKSTE ASPECTEN VAN EEN 'GOEIE RELATIE' MET LEERLINGEN:

Veilige omgeving in de
klas en op school

Vertrouwensband

Wederzijds respect, maar
niet afgedwongen

Balans vinden tussen een
'autoritaire' figuur en een
vriend(in) zijn

Open communicatie

Buikgevoel en intuïtie
volgen; juiste signalen
interpreteren

WELKE FACTOREN ZORGEN ERVOOR DAT DE RELATIE TUSSEN LEERLING EN LEERKRACHT MOEILIK OF GEMAKKELIJK VERLOOPT?

Hoe meer uren met een
klas, hoe beter de relaties

Regelmaat, een duidelijke
structuur en afspraken

Een gemeenschappelijke
taal met de leerlingen

De 'vrije' tijd van een
leerkracht binnen lesuren
kan relaties bevorderen

Gemeenschappelijke
kenmerken ontdekken

Leerlingen één op één
leren kennen en een band
opbouwen

03

RELATIES MET/TUSSEN DE LEERLINGEN

**WAT BRENGT LEERLINGEN BIJ ELKAAR EN WELKE
'GRENZEN' ZIE JE TUSSEN LEERLINGEN OP SCHOOL
EN IN DE KLAS?**

Gender- en leeftijdsgenoten vinden elkaar sneller

(On)bewust besef bij leerlingen dat ze 'in hetzelfde schuitje'
zitten; zorgzaam zijn naar elkaar toe

De locatie van klassen en schoolinfrastructuur kan ervoor
zorgen dat de leerlingen in verschillende klassen dichter of
verder van elkaar staan

Culturele spanningen op basis van miscommunicatie

Leerlingen die zich, begrijpelijk maar opzettelijk,
afzonderen van anderen

Nationaliteit en taalgroepen

“

**"ALS HET IN DE KLAS CONTEXT NIET GOED
LOOPT, IS DAT OOK EEN MOEILIJKE
LEEROMGEVING VOOR DE LEERLINGEN, DUS DAT
IS OOK EEN BASISVEREISTE" (JOLIEN, 37)**

”

04

SOCIAAL WELZIJN VAN DE LEERLINGEN

Wat is 'sociaal welzijn' volgens leerkrachten en coördinatoren?

ZICH GOED VOELEN

zich goed voelen op fysiek, mentaal en sociaal vlak, thuis en op school

ZICH THUIS VOELEN

het gevoel hebben dat je hier in België en op school 'thuis' bent

SOCIAAL NETWERK UITBOUWEN

een netwerk van vrienden, familie, kennissen uitbouwen waar je je veilig bij voelt; 'zinnig contact'

TOT EEN GROEP BEHOREN

aansluiting vinden bij leeftijdsgenoten en het gevoel hebben dat je 'erbij hoort'

“

IN ONS ONDERZOEK VERSTAAN WIJ SOCIAAL WELZIJN ALS 'DE ZELF GERAPPORTEERDE TEVREDENHEID VAN EEN INDIVIDU OVER DE KWALITEIT VAN ZIJN OF HAAR RELATIES MET ANDERE MENSEN, HUN BUURT EN HUN GEMEENSCHAP'

”

SOCIAAL WELZIJN VAN DE LEERLINGEN

Wat zijn volgens deelnemers de belangrijkste **oorzaken** van eenzaamheid bij leerlingen?

04

TAAL BARRIÈRE

met niemand kunnen communiceren in het begin; geen taalgenoten hebben op school

ERVARING VAN MIGRATIE

in een nieuw land toekomen en veel moeten achterlaten is al een traumatisch proces op zich

BEGELEID OF NIET-BEGELEID

in België toekomen in familie verband of alleen; en in een asielcentrum wonen

ZORGEN HEBBEN

geen tijd hebben om sociale relaties aan te knopen omdat hun hoofd vol zorgen zit; België zien als tijdelijk fase, of onzekerheid rond asielaanvraag

MIGRATIE- GESCHIEDENIS

de reden voor migratie en de omstandigheden waarin ze toekomen hier in België

PERSOONLIJKHEID

minder sociale vaardigheden hebben en minder zelfzekerheid, opzettelijk afzonderen door schrik om weer afscheid te moeten nemen

PESTEN OF DISCRIMINATIE

ervaringen van discriminatie buiten de school of gepest worden op school

BUITEN SCHOOL

niet kunnen deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten (taal of kost), beperkte sociale connectie bijvoorbeeld geen internet thuis of ver weg wonen met weinig bussen

05

ONDERSTEUNING
VOOR LEERLINGEN

“ IN WELKE MATE WORDT ER OVER
EENZAAMHEID GESPROKEN IN DE KLAS OF
MET LEERLINGEN INDIVIDUEEL? ”

- Meeste leerkrachten gaven aan dat het heel moeilijk is om in klasgebeuren te spreken over eenzaamheid; of dat dit nog niet geprobeerd werd
- Eén op één gespreken zijn beter voor gesprekken rond eenzaamheid; en zelfs dan wordt er eerder gesproken over het welbevinden en 'het welzijn' van de leerling
- Sommige leerkrachten gaven ook aan dat ze zich niet genoeg opgeleid voelen om het gesprek aan te gaan; vooral jonge leerkrachten

"Je voelt dat ook als iemand naar u komt, dan neemt die u vaak ook in vertrouwen en dan wordt het gewoon uw verantwoordelijkheid om daar juist op te reageren" (Wouter, 24)

"Ik heb nog niet rechtstreeks "voel je je alleen?" gevraagd" (Veerle, 31)

05

ONDERSTEUNING
VOOR LEERLINGEN

“

WAT ZIE JE ALS JOUW OPDRACHT/TAAK WAT BETREFT HET (PSYCHO)SOCIAAL WELZIJN VAN DE LEERLINGEN?

”

COORDINATOREN

- Faciliteren van regelmatig overleg tussen leerlingbegeleiders en leerkrachten; zorgen dat alle 'neuzen in dezelfde richting' blijven
- Nieuwe initiatieven van collega's of leerlingbegeleiding **ondersteunen** maar ook zorgen dat taken van verschillende actoren goed afgebakend zijn
- Gemeenschappelijke problemen **bespreken** en voorleggen op vergaderingen van het leernetwerk en budgetten/subsidies binnenhalen voor projecten

LEERKRACHTEN

- Detecteren van signalen bij leerlingen en eventueel **doorverwijzen** naar leerlingbegeleiding; snel aan de alarmbel trekken bij collega's
- Leerlingen **ondersteunen** en een vertrouwensband opbouwen met de leerlingen; een klimaat creëren waarin ze zichzelf veilig voelen
- Balans vinden in relatie met de leerlingen (leerkracht / vriend(in))
- Onzekerheid over omvang van taken, vooral rond ondersteuning

ONDERSTEUNING VOOR LEERLINGEN

05

DOORVERWIJZING NAAR ANDERE ORGANISATIES

Gebruik maken van een actuele
'sociale kaart' om leerlingen
bijkomende ondersteuning te bieden

Afhankelijk van de organisatie en
contactpersonen kan dit vlot verlopen; niet altijd
voldoende ervaring met doelgroep

**STUDIE
PROBLEMEN**

CLB, JAC of een NAFT project

MindSpring, Solentra en CIBA

MENTAAL

**VRIJE
TIJD**

OKAN in Actie, Groep Intro en
OverKop

Rots en Water training

**WEERSTAND
OPBOUWEN**

Er werd wel aangegeven dat er onvoldoende instanties
zijn waar jongeren naar kunnen doorverwezen worden
buiten de scholenwerking

ONDERSTEUNING VOOR LEERLINGEN

05

CONTACT MET OUDERS / VOOGDEN

Het contact met ouders/voogden van
leerlingen in verband met hun
(psycho)sociaal welzijn

Leerkrachten gaven aan dat als het op school niet
goed gaat is dat waarschijnlijk thuis ook zo, dus
communicatie erover is belangrijk

TOLKEN

Gebruik van een tolk faciliteert het
gesprek met ouders/voogden enorm

KORT OP DE BAL

Er wordt kort op de bal gespeeld en
snel contact opgenomen met 'thuis'

ATTITUDE

Attitude van leerling wordt
besproken, maar dit is een
'schoolser' gesprek

INDIVID- UEEL

Het gesprek hangt sterk af van
ouder tot ouder en voogd tot voogd

Tijdens de interviews werd aangegeven dat het belangrijk is
om rekening te houden met de verschillende verwachtingen
van ouders/voogden en toestemming te vragen van leerlingen
om bepaalde onderwerpen te bespreken

CONCLUSIES

06

Eenzaamheid wordt zelden besproken in klasverband, terwijl veel leerlingen het ervaren

De opdrachten/taken van leerkrachten met betrekking tot sociaal welzijn zijn niet altijd even duidelijk

Hoewel er meerdere instanties zijn om leerlingen te ondersteunen, zijn ze niet altijd voldoende

“

"IK WIL DAT ZE ZICH GOED VOELEN, (...) DAT IS OOK EEN VOORWAARDE, DAT ZIE JE IN ALLE LITERATUUR, OM TE KUNNEN LEREN"
(MARK, 38)

”

06

CONCLUSIES

VOLGENDE STAPPEN IN ONS
ONDERZOEK

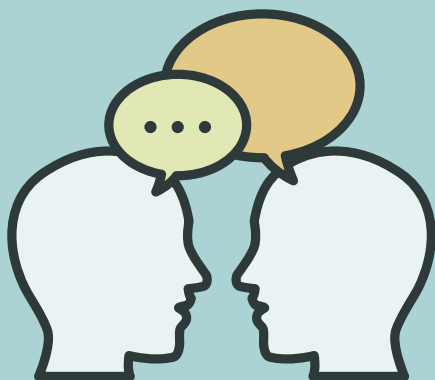
PUBLICEREN

Onze resultaten van de
voorgaande vragenlijsten en
interviews publiceren

INTERVIEWS

Interviews en gesprekken met
OKAN-leerlingen (2024) om hun
ervaringen en inzichten mee te
krijgen

NAAR BELEID

Onze bevindingen delen met
beleidsmakers

Mochten er vragen/ideeën zijn in verband met de volgende
stappen van ons onderzoek, contacteer ons gerust!

CONTACT

© <https://radiovisie.eu/wp-content/uploads/2019/11/RodeNeuzenDag-bollen.jpg>

CONTACT

Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg & Vakgroep Sociologie
Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen & Faculteit Politieke
en Sociale Wetenschappen
Universiteit Gent

Hebben jullie nog vragen over het rapport of ons onderzoek? Neem dan
gerust contact op met ons!

CONTACTPERSOON:

Dra. Sarah Devos (UGent)

E-mail: Sarah.Devos@UGent.be

NOGMAALS HARTELIJK BEDANKT!

Bedankt aan alle scholen voor hun medewerking aan ons onderzoek. Met
hun hulp kunnen we het sociaal welzijn van jonge anderstalige nieuwkomers
verder in kaart brengen.

Graag bedanken we Dra. Marlies Bockstal voor het ontwerpen en delen van
deze template voor alle schoolrapporten.